

12 травня 2020

**Пам'ятка для представниць/представників медіа
щодо висвітлення тематики національних меншин
у контексті пандемії COVID-19 в Україні**

Шановні представники та представниці медіа,

Рада Європи приділяє значну увагу питанням зміцнення свободи медіа, доступу до інформації, захисту прав і свобод журналістів, дотриманню [Європейської Конвенції з прав людини](#), зокрема, статті 10 про свободу вираження поглядів: «*Кожен має право на свободу вираження поглядів*». Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів.

Водночас Офіс Ради Європи в Україні звертає вашу увагу, що здійснення цих свобод, пов'язане з ризиками, обов'язками і відповідальністю, етичними питаннями. У зв'язку з цим, зважаючи на виключно важливу роль мас-медіа для демократичного розвитку та наголошуючи на тому, що свобода вираження поглядів, інформації та свобода ЗМІ мають вирішальне значення для функціонування справжнього демократичного суспільства, Комітет міністрів Ради Європи виробив [Рекомендації «Про захист свободи вираження поглядів та інформації в кризові часи»](#), які також містять поради щодо виконання своїх обов'язків працівниками медіа. «Журналісти повинні дотримуватися найвищих професійних і етичних стандартів, і найдужче в кризові часи, пам'ятаючи про свій особливий обов'язок надання громадянам у кризових ситуаціях своєчасної, заснованої на фактах, достовірної й вичерпної інформації, водночас зважаючи на права інших громадян, тонкощі їхнього сприйняття, непевність та страх, які вони можуть відчувати», – зазначається у Рекомендаціях (VI. Обов'язки працівників ЗМІ, пункт 23).

Відповідно до стандартів Ради Європи, представники національних меншин не можуть зазнавати дискримінації та, зокрема, ставати об'єктами мови ворожнечі. Захист прав національних меншин закріплений **Європейською хартією регіональних та міноритарних мов та Рамковою конвенцією про права національних меншин**. Низка рекомендаційних документів Ради Європи розкривають детальніше обсяг норм, закладених у конвенціях. У 1995 році Парламентська асамблея у Рекомендації 1277 (1995) наголосила, що етнічні меншини та мігранти мають зображуватися у медіа повноцінно та безсторонньо – задля прийняття представників цих соціальних груп як рівних. Також Рекомендація закликала суспільних та приватних мовників відігравати відповідальну роль у протидії расизму та ксенофобії через об'єктивне висвітлення питань, пов'язаних з етнічними меншинами, та надання рівних можливостей для збалансованої участі представників цих спільнот у мейнстрімних теле- та радіопрограмах.

У своїй рекомендації R (97) 21 щодо медіа та промоції культури толерантності Комітет міністрів рекомендував урядам держав-членів ознайомити стейкхолдерів із найкращими практиками щодо заохочення толерантності, серед яких: для приватних мовників – фактичне та точне висвітлення актів расизму та нетолерантності, чутливе висвітлення ситуації з напругою між спільнотами, уникнення стереотипного зображення представників етнічних спільнот у програмних сервісах та, навпаки, врахування перспектив і поглядів цих спільнот у програмах, а також неприв'язування поведінки індивіда до поведінки спільноти там, де це нерелевантно.

Публікація [«Національні меншини України і медіа: до порозуміння через толерантність»](#) підготовлена національними експертами Ради Європи містить низку рекомендацій, які допоможуть ЗМІ коректно висвітлювати сенситивні теми національних меншин:

- ✓ *Не варто акцентувати увагу на національності в повідомленнях про злочини чи правопорушення.*
- ✓ *Не використовувати та вчитися розпізнавати мову ворожнечі, адже слова ненависті можуть призвести до агресивних дій в реальному житті.*
- ✓ *Не використовувати дискримінаційні узагальнення, що нав'язують ті чи інші уявлення про людину, подію чи явище.*
- ✓ *Варто уникати оцінної лексики, яка стереотипізує чи дискримінує представників національних меншин, адже емоційно акцентовані матеріали можуть бути використані з метою поглиблення наявних протиріч в окремих громадах чи в країні загалом.*
- ✓ *Пам'ятати, що національність не визначає автоматично приналежність до тієї чи іншої релігії/релігійної течії.*
- ✓ *Уникати поширення ксенофобських виразів, кому б вони не належали. Не варто використовувати такі коментарі задля сенсаційності та більшої уваги до матеріалу.*
- ✓ *Не забувати про залучення до коментування правозахисників, які представляють інтереси національних меншин.*
- ✓ *Представляти ширший контекст про людей чи ситуації, про які йдеться в матеріалі.*
- ✓ *Коректно використовувати терміни та назви, цифрові дані, статистику, а також фото та відео та інші.*

Зазначаємо, що недопущення будь-якої форми дискримінації у мас-медіа є вкрай важливим для неухильного дотримання прав людини, забезпечення згуртованості українського суспільства перед обличчям небезпеки коронавірусу, стійкості розвитку спільнот, національних меншин і місцевих громад в умовах безпрецедентних заходів із боротьби з пандемією COVID-19. Зокрема, вказування чи зазначення етнічного походження захворілих призводить до розпалювання міжетнічної, расової ворожнечі.

У зв'язку з цим закликаємо вас, шановні представники та представниці мас-медіа, подавати інформацію неупереджено й об'єктивно, дотримуючись права кожної людини на недоторканість приватного життя та захист персональних даних. Наголошуємо **на недопущенні вказування етнічного, національного походження захворілих на «COVID-19», стигматизації конкретних людей і соціальних груп, регіонів у контексті висвітлення пандемії та боротьби з нею, а також необхідності дотримання принципу конфіденційності при висвітленні епідемічної ситуації.**

Звертаємо увагу на необхідність використання фото і відеозображень людей, а також розповіді історій про них у сюжетах, виключно з їх дозволу; важливість обережного використання емоційно забарвлених слів, неоднозначних суджень і багатозначних термінів; ретельної перевірки фактів і надійності джерел інформації. Адже ЗМІ та інформаційні технології можуть відігравати винятково важливу роль у запобіганні або, навпаки, розпалюванні конфліктів, у які можуть бути втягнені або які можуть зачіпати національні меншини. Тому на медіа покладена велика відповідальність – бути потужним засобом для підтримання діалогу та досягнення порозуміння, єднання суспільства, зміцнення демократії, верховенства права та дотримання прав людини, особливо під час кризи, спричиненої COVID-19.

Сьогодні у вас безпрецедентна місія-виклик – виконувати професійні завдання у надскладних умовах кризи, спричиненої COVID-19, – ризикуючи під час своїм здоров'ям своєчасно та неупереджено інформувати людей про епідеміологічну ситуацію та реальний стан речей із реалізацією заходів по боротьбі з коронавірусом, дотримання карантинних обмежень, рекомендацій Міністерства охорони здоров'я України і Всесвітньої організації охорони здоров'я, виконання рішень центральних державних органів влади та місцевого самоврядування, самовіддану роботу лікарів і буденне життя України в умовах пандемії. І те, наскільки успішно Україна впорається з цією кризою, також залежить саме від вас.

*З повагою та надією на співпрацю,
Офіс Ради Європи в Україні*